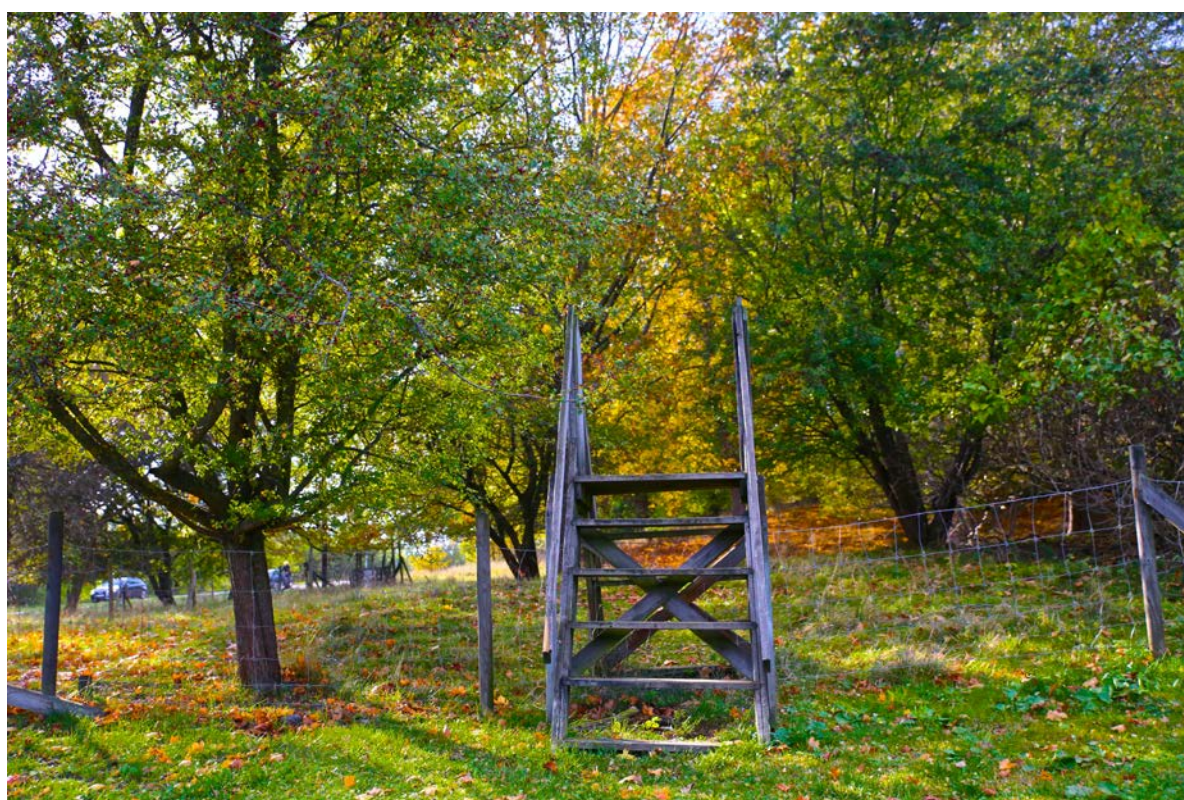

Riktlinjer för arbetet med nationella minoriteter i Norrköpings kommun 2016-2018

KS 2016/0106-5

Antagen av kommunstyrelsen den 7 mars 2016.

Riktlinjerna beskriver hur Norrköpings kommun arbetar med de nationella minoriteterna, som grundar sig på nationella styrdokument. Målet är att stärka de nationella minoriteternas rättigheter och ge stöd till minoritetsspråken, för att förhindra att de inte går förlorade.

1. Inledning

1.2 Bakgrund

I Sverige finns det fem erkända nationella minoriteter; urfolket samer, sverigefinländare, judar, tornedalingar samt romer. För att räknas som nationell minoritet i Sverige ska gruppen ha en uttalad samhörighet och en icke dominerade ställning i samhället, ha en religiös-, språklig-, traditionell- och/eller kulturell tillhörighet. Det ska också finnas en vilja och strävan att behålla sin identitet och historia med Sverige.¹

De nationella minoriteterna har genom historien ofta fått sina fri- och rättigheter kränkta. Många har utsatts för marginalisering, diskriminering och övergrepp i form av tvångssterilisering och rasbiologisk forskning. Assimileringspolitiken som fördes i Sverige har länge förbjudit minoriteter att använda sitt modersmål i skolan och det egna språket förknippades med skam bland minoriteterna. Nationella minoriteters språk och kultur behöver kontinuerlig stimulans för att överleva och det behövs vidtas åtgärder på samhällsnivå för att uppnå målen.

1.3 Mål

Målet med riktlinjerna för de nationella minoriteterna i Norrköping är att stärka de nationella minoriteternas rättigheter och ge stöd till minoritetsspråken så att de inte går förlorade. Målet är också att utveckla hållbarhet och goda relationer mellan de nationella minoriteterna och det lokala majoritetssamhället och därigenom främja och stärka de olika minoriteternas egenmakt.

2. Nationella minoriteter i Sverige

2.1 Vad säger lagen?

Lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk (SFS 2009:724) trädde i kraft år 2010.² Lagen stärker skyddet för nationella minoriteterna som har en lång historia i Sverige. Nationella minoriteters språk och kultur behöver kontinuerlig stimulans för att överleva, annars riskerar en del av minoritetsspråken att försvinna. För stabiliteten, demokratin, säkerheten och fredens skull är det viktigt att skyddet av nationella minoriteter och minoritetsspråk fungerar. De nationella minoritetsspråken, som utgör en del av det svenska kulturarvet, ska bevaras och utvecklas som levande språk i Sverige.

Riksdagen har beslutat att erkänna fem nationella minoriteter och deras språk, vilka är följande:

- Judar (jiddish)
- Romer (romani chib, alla varianter)

¹ Proposition; Nationella minoriteter i Sverige (prop. 1998/99), s. 31

² Länsstyrelsen Stockholm, <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/ny-lag-om-nationella-minoriteter.aspx>

- Samer (samiska, alla varieteter)
- Sverigefinländare (finska)
- Tornedalingar (meänkieli)

Det finns lagar, bestämmelser och styrdokument som på ett eller annat sätt ger skydd åt de nationella minoriteterna, både internationellt och nationellt, vilka är följande:

- Europarådets ramkonvention³
- FN:s Barnkonvention⁴
- Minoritetslagstiftningen och språklagen⁵
- Skollagen⁶
- Nationell handlingsplan för romsk inkludering⁷

2.2 Vad innebär Sveriges minoritetspolitik?

Alla fem minoriteter har existerat i Sverige under mycket lång tid. Judar har bott här sedan 1600-talet och romer sedan 1500-talet. Samerna är ett urfolk och har levt i Sverige sedan urminnes tider. Tornedalingar och sverigefinländare har funnits i Sverige sedan långt före den svenska statsbildningen. Sverige och Finland var under mer än sexhundra år, fram till 1809, ett och samma land.

Länsstyrelsen i Stockholms län samt Sametinget har i uppdrag av Regeringen att följa upp tillämpningen av lagen och hur den efterföljs. Alla Sveriges kommuner är ålagda att tillhandahålla service för de fem nationella minoriteterna och minoritetsspråken genom det så kallade grundskyddet. Minoriteter i förvaltningsområdeskommuner har ett förstärkt skydd.⁸ Som en del i regeringens minoritetspolitiska strategi för att stärka de nationella minoriteternas rättigheter har kommuner sedan början av 2010 kunnat ansluta sig till förvaltningsområden för samiska, meänkieli och finska.

3. Kommunens uppdrag för nationella minoriteter

I januari 2015 tog kommunfullmäktige i Norrköping beslut om tre målområden, 21 övergripande mål och målpuppfyllelse för dessa. De övergripande målen uttrycker de politiska prioriteringarna för mandatperioden. Riktlinjerna för de

³ Europarådet, "Text of the Convention", <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900016800c10cf>

⁴ Unicef, "Convention on the rights of the child" <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/crc.aspx>

⁵ SFS 2009:724; Lag om nationella minoriteter och minoritetsspråk

⁶ Skolverket, <http://www.skolverket.se/skolutveckling/larande/nationella-minoriteter>

⁷ En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032, <http://www.regeringen.se/contentassets/4a3df6c115584782935d8d9efa7ab6e3/en-samordnad-och-langsiktig-strategi-for-romsk-inkludering-2012-2032-skr.-20111256>

⁸ Länsstyrelsen Stockholm, <http://www.lansstyrelsen.se/stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/nationella-minoriteter/Pages/ny-lag-om-nationella-minoriteter.aspx>

nationella minoriteterna ska leda till uppfyllelse av mål 13, som lyder följande; ”Norrköpings kommun ska arbeta med jämlikhet och jämställdhet genom att främja rättigheter och möjligheter att delta i samhällslivet oberoende av kön, förutsättningar och bakgrund”.⁹

3.1 Förvaltningsområden

I förvaltningsområden har enskilda, företag, föreningar och andra organisationer rätt att använda samiska, finska och meänkieli i skriftliga och muntliga kontakter med myndigheter.

Regeringen fattar beslut och godkänner ansökningar från kommuner som vill bli förvaltningskommuner för något nationellt minoritetsspråk. Landsting och regioner ansluts automatiskt när en kommun i regionen blir förvaltningsområde. Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget är tillsynsmyndigheterna som samordnar förvaltningskommunerna och följer upp att kommunerna använder de statliga medel som delas ut varje år till att driva en verksamhet i enlighet med Sveriges minoritetspolitik.

Från den 1 februari 2015 ingår sammanlagt 75 kommuner och 14 landsting/regioner i förvaltningsområdena för samiska, meänkieli och finska.

3.1.2 Norrköpings kommun – Förvaltningsområde för finska

Den 1 januari 2012 ingick Norrköpings kommun i förvaltningsområdet för finska språket. Det innebär att sverigefinnar i kommunen ska stöttas när det gäller till exempel möjligheter att tala finska, att behålla och utveckla sin kultur och att ha inflytande i frågor som berör dem.

3.1.3 Vad ska förvaltningsområdet för finska språket göra?

Kommuner som ingår i förvaltningsområdet för finska språket ska:

- Ge enskilda rätt att få tillgång till äldreomsorg och förskola helt eller delvis på finska.
- Informera sverigefinnar om deras rättigheter i enlighet med minoritetslagen
- Skydda och främja det finska språket
- Främja sverigefinnarnas möjligheter att behålla och utveckla sin kultur i kommunen
- Främja barns utveckling av en kulturell identitet
- Främja användningen av det finska språket
- Ge sverigefinnarna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem genom samråd
- Ge den enskilde rätten att använda finska språket skriftligt och muntligt i kontakter med kommunen

⁹ Norrköpings kommun. ”Målområden, övergripande mål och målpuppfyllelse 2015-2018

3.1.4 Syfte

Syftet med riktlinjerna för kommunens arbete för den sverigefinska minoriteten är:

- Främja samrådet med minoriteten
- Skapa förutsättningar för kartläggningar av minoritetens olika behov
- Jobba för att öka medvetandegraden kring minoritetslagstiftningen bland kommunanställda, minoriteten men också majoritetsbefolkningen
- Synliggöra sverigefinnarnas identitet utifrån språk- och kulturutveckling.
- Skapa förutsättningar för utvecklandet av tvåspråkig äldreomsorg och förskoleverksamhet
- Använda tilldelade statsbidraget inom kommunen, så det gynnar sverigefinska minoriteten på bästa sätt

3.1.5 Språkutveckling för barn och ungdomar

Det är viktigt att arbetet med att främja språkutvecklingen görs hos barn och ungdomar, om språkkunskaper finns hos dem finns det en betydligt ökad chans att språket kan hållas levande men också utvecklas och växa sig starkare.

3.1.6 Fokusområden

För att uppnå de övergripande målen ska finskt förvaltningsområde under perioden 2016-2018 jobba med följande fokusområden:

- Utveckla samrådet och dialogen med den sverigefinska minoriteten som tydliggör behov och förbättringsområden. Verka för att även yngre generationer vill delta i samrådet
- Skapa kultur- och fritidsaktiviteter för barn, unga och unga vuxna
- Fortsätta kartlägga sverigefinnarnas behov vad gäller äldreomsorg och förskoleverksamhet på sitt modersmål samt ta reda på vilka kultur- och fritidsaktiviteter som efterlyses och som främjar språkutvecklingen
- Stötta det sverigefinska föreningslivet i Norrköping för att de ska överleva och blomstra. Verka för att få yngre generationer med i föreningarna
- Informera och utbilda om minoritetslagstiftningen och diskrimineringslagen, både internt i kommunen men också externt i föreningar och till majoritetsbefolkningen.
- Skapa årliga aktiviteter, med kulturella och språkliga uttryck, som främjar förståelse mellan majoritetsbefolkningen och sverigefinnarna

3.2 Den nationella minoriteten romer

Den nationella minoriteten romer i Sverige är en heterogen grupp. Till följd av flera migrationsvågor finns i Sverige sedan 1500-talet en romsk befolkning med flera språkliga, kulturella och religiösa variationer. Svenska myndigheter har tidigare talat om fem olika grupper av romer, en klassificering som huvudsakligen

utgår från romers invandringsmönster till Sverige; svenska, finska, och utomnordiska romer samt resande och nyanlända. Romernas gemensamma språk är romani chib. Språket är besläktat med sanskrit och består av ett sextiotal varieteter.

Forskningen och statliga utredningar visar att romer befinner sig i utanförskap. De visar också att många romer står utanför arbetsmarknad och utbildning idag.¹⁰ Flera statliga utredningar påvisar även att diskrimineringen av romer i samhället är omfattande. Diskrimineringen förekommer inom alla samhällsområden, alltifrån arbetsmarknad och utbildning till bostad, hälsa och social omsorg.¹¹ För att minska välfärdsgapet mellan minoriteten romer och majoritetsbefolkningen krävs en långsiktig strategi.

3.2.1 Styrdokument

Den svenska regeringen beslutade den 16 februari 2012 att anta en samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012–2032. Strategin är långsiktig och målgruppen är framför allt de romer som befinner sig i ett socialt och ekonomiskt utanförskap och är utsatta för diskriminering.¹²

3.2.2 Syfte

Syftet med riktlinjerna för kommunens arbete utifrån de romska grupperna är:

- Säkerställa romers tillgång till sina rättigheter som nationell minoritet
- Förhindra diskriminering av romer i lokalsamhället
- Stärka romers egenmakt och förbättra romers inkludering inom utbildning, arbete, hälsa, social omsorg och föreningsliv
- Synliggöra romers identitet utifrån språk och kultur

3.2.3 Tillit och förtroende

Tilliten till och förtroendet för svenska myndigheter hos många romer är låg. Genom att romer i generationer blivit särbehandlade och marginaliserade, både av svenska såväl som europeiska myndigheter samt även av majoritetsbefolkningen, tar det tid att möta, och i vissa fall återupprätta, kontakten med myndigheter och samhälle. En viktig del i arbetet är därför samtal och aktiviteter som syftar till att bygga förtroende, som ger tid för frågor och reflektion och möjlighet att diskutera olika traditioner, synsätt och regelverk.

Att mötas i dialog, där utbyte och gemensamt lärande står i fokus, är ett verktyg för att skapa goda relationer. Dialogen kan framförallt skapa förståelse för våra

¹⁰ ”Romers rätt – en strategi för romer i Sverige” SOU: 2010:55

¹¹ Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet - Ds 2014:8

¹² SKR 2011/12:56 – En samordnad och långsiktig strategi för romsk inkludering 2012-2032

olikheter som människor eller som grupper. Den kan leda till generellt förbättrade möjligheter, både för minoriteten romer och majoritetsbefolkningen, att ta del av och lära om rättigheter såväl som skyldigheter i vårt lokalsamhälle. Den kan också leda till ifrågasättande av normer och regler som motverkar goda förhållningssätt till varandra.

Majoritetssamhället bör dock inte betraktas som den strukturella normen, men dialogen kan på ett bättre sätt synliggöra romers såväl som majoritetsbefolkningens olika kulturella, språkliga och samhällskonstituerande uttryck och därmed också tydliggöra olika behov.

3.2.4 Fokusområden

Dessa fokusområden ska kommunen arbeta med under perioden 2016-2018 för att uppnå de övergripande målen:

- Utveckla samråd och dialog som tydliggör behov och förbättringsområden
- Utveckla aktiviteter som förbättrar de generella möjligheterna för romer inom, arbete, utbildning, hälsa, social omsorg samt föreningsliv
- Stötta förvaltningarna i arbeten riktade mot romer
- Initiera fortlöpande utbildning i minoritetslagstiftningen samt i diskrimineringslagen för både romer och majoritetsbefolkning
- Stödja årliga aktiviteter, med kulturella och språkliga uttryck, som främjar förståelse mellan majoritetsbefolkning och romer i Norrköping, samt mellan olika romska grupper

3.3 Fler nationella minoriteter i Norrköping

1782 infördes det så kallade judereglementet, som innebar att landets judar nu fick bosätta sig i landets tre största städer, Stockholm, Göteborg och Norrköping. Reglementet gav även tillåtelse för judar att fritt utföra sin religion samt vissa yrken, men endast i de tre största städerna.

I Norrköping byggdes 1855 en synagoga. Den judiska minoriteten i Norrköping håller idag synagogan igång med ideella krafter, men det finns inte någon regelbunden verksamhet.

Jiddisch är judarnas minoritetsspråk. Den mosaiska församlingen menar att det i Norrköping saknas jiddischtalande judar.

3.4 Samer och Tornedalingar

Nationella minoritetsgrupperna och minoritetsspråken samer (samiska) och tornedalingar (meänkieli) har samma rättigheter att i sina kontakter med kommunen använda sig av minoritetsspråken. De omfattas av grundskyddet, vilket innebär att:

- Kommunen ska vid behov på lämpligt sätt informera minoriteterna om deras rättigheter enligt lagen.
- Kommunen ska skydda och främja minoriteternas språk och kultur.
- Barns utveckling av en kulturell identitet och språkanvändning ska särskilt främjas i kommunen.
- Kommunen ska ge minoriteterna möjlighet till inflytande i frågor som berör dem.
- Kommunen ska samråda med minoriteterna i frågor som berör dem.

I Norrköpings kommun finns ett fåtal judar, samer och tornedalingar, därav inga riktade insatser till minoritetsgrupperna.

4. Uppföljning

Uppföljning av riktlinjerna sker genom en årlig sammanställning och rapport utifrån dess mål och syfte, med en beskrivning av erfarenheter och resultat av genomförda aktiviteter.